

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године, код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I., благоволео је на предлог Министра унутрашњих дела, поставити:

за шефа одељења за рентгенизацију и ортопедију при општој државној болници Др. Животу Јанковића, досадањег управника крагујевачке окружне болнице;

за просектора а да врши и дужност референта за јавну хигијену Др. Едуарда Михела, референта за јавну хигијену и вршиоца дужности просектора, и

за шефа одељења за болести грла, носа и ушију при општој државној болници, Др. Милана Стефановића, секундарног лекара одељења за сифилис, венеричне и кожне болести и вршиоца дужности шефа одељења за болести грла, носа и ушију.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 9. јула 1907. г. у Београду.

Указом Његовога Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 66. закона о пословном реду у Државном Савету и с обзиром на тачку 8. члана 144. Устава земаљског, решено је:

Одобрава се Министру унутрашњих дела, да на оправке и доправке зграда крагујевачке окружне болнице може, по ревидисаном и од стране Министарства грађевина под Бр. 4793/907. одобреном плану и предрачуну, утрошити суму од 5494.86 динара и издатак ставити на терет партије ванредних кредита Министарства унутрашњих дела за санитетско одељење, позиције број 4. буџета за ову 1907. годину, одређене на оправке и доправке постојећих болничких зграда.

Из канцеларије Министарства унутрашњих дела, 4. јула 1907. год. у Београду.

РАСПИС

Свима окружним начелствима и Суду општине града Београда.

По члану 4. финансиског закона за 1907. годину од 16. овог месеца, који важи од истог дана, а који је одштампан у »Српским Новинама«, бр. 135., од 17. овог месеца — »никакав нов државни порез нити у опште какав намет не сме се ударити ни прикупљати од народа, ако и у колико нема ослонаца у овом закону, и закону о јавној безбедности.

»Они државни органи, који би наређивали или вршили разрез или прикупљали такве буџетом непредвиђене и неодобрене нове државне намете, па ма на основу каквог специјалног закона или решења, казниће се губитком чина и службе и одговараће материјално за прикупљене суме.

»Тако исто и самоуправна тела: окрузи, срезови и општине не смеју установити или наплаћивати никакав прирез, пијачну таксу или ма какву другу дажбину, ако на то немају права и овлашћења изриком у ком земаљском закону, па и ако су до сада овакве дажбине, ма по коме основу, наплаћивали. Органи самоуправних тела, који би противно овоме пропису наплате вршили или ове наређивали казниће се по пропису § 114. казног законика«.

У саопштењу овог, препоручујем начелству, да о овоме законском наређењу одмах извести све подручне му власти полицијске и самоуправне: окружне, срепске и општинске, са наредбом, да се истог тачно придржавају, а да према сваком оном, или онима органима поменутих власти, који би радили противно теме законском пропису, поступају по закону, па да часнике самоуправних власти предају суду за учињену кривицу, а државне чиновнике, по претходном извијају предмета, брзо достављају надлежном Министру, ради даљег поступка по закону о чиновницима грађанског реда, и да сваку противзакону радњу спречавају.

Нарочито ће полицијске власти одмах забранити наплаћивање неких пијачних такса, које су поменутиим законом изрично забрањене а које поједине општине наплаћују на пијацама, при улазима у варош и по улицама, па ако би се и мимо тога продужило наплаћивање тог противзаконног намета, да се према одговорним лицима поступи како је напред наређено.

Општине имају право само на оне наплате, које су изложене у распису Министра унутрашњих дела од 7. фебруара 1905. год. ПБр. 3490., који је начелству у своје време достављен, у вези са расписом од 28. маја 1905. год. ПБр. 13.053., којим је такса по т. 14. на јавне забаве, свирке, певаче и певачице и разне вештачке представе укинута.

Међутим како су неке општине погрешно тумачиле тач. 13. у распису П№ 3490/905. г. и наплаћивале таксу обаларинску за само пристајање уз обалу, која је јавно добро, и послугу с оним делом земљишта поред обала, који је остављен слободан за општу употребу, то ће начелство објаснити општинским властима: да оне могу наплаћивати кирију (таксу) само на онај део земљишта, који би оне имале поред пловних река, а који би мимо остављеног слободног пролаза био заузет за смештање каквих предмета. Ни у ком случају оне ту кирију не смеју наплаћивати за послугу са оним слободним простором поред пловних река, који мора бити остављен за јавну употребу у потребној ширини коју надлежна власт одреди (чл. 8. закона о водама и њиховој употреби), без обзира на то, чије је прибрежно добро.

Према томе, таксе обаларинске по т. 13. расписа П№ 3490/905. год. нису ништа друго но кирије за употребу оних општинских добара, поред речних обала, која се налазе ван оног слободног реона остављеног за јавну употребу на шта општине имају права по чл. 86. т. 3. закона о општинама, што је у поменутом распису и тачки нарочито и напоменуто.

Саопштавајући ову наредбу и Суду општине града Београда препоручујем му, на основу чл. 146. у вези чл. 142. и 143. зак. о општинама, да се по тој наредби од сада и управља-

ПБр. 11325.

14. јуна 1907. год.
у Београду.

Министар
унутрашњих дела,
Наст. Н. Петровић с. р.

СТРУЧНИ ДЕО

ДОКАЗ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

(НАСТАВАК)

§ 8.

Терет или дужност доказивања (*onus, necessitas probandi*).¹⁾

У Грађанском Поступку влада начело поделе терета доказивања међу странкама. Странке су дужне саме у њиховом спору да доказују све правно важне чињенице и суд има само на основу таквих доказа да донесе одлуку, а никако се не може упуштати у тражење нових доказа. Тужилац има да поднесе доказе, којима поткрепљава своје тражење у тужби; тужени има да докаже чињенице којима се утврђује неоснованост тужбе, а суд на основу поднетих доказа да донесе одлуку о спору, који између њих постоји. Настаје сад питање, да ли и у Кривичном Поступку постоји оваква подела терета доказивања међу странкама?

У Римском Кривичном Поступку на ово се питање има дати позитиван одговор, т. ј. у њему је, као год и у Грађанском Поступку, терет доказивања падао само на странке. Ово је долазило отуда, што је Римски Кривични Поступак био чисто оптужни поступак и што се у свему, па и у питању о терету доказивања, кретао у границама Грађанског Поступка. Исто ово вреди и за средњевековни Кривични Поступак осталих народа пре рецепције, који је такође био оптужни поступак и који се ни у колико није разликовао од Грађанског Поступка. Терет доказивања падао је на тужиоца и оптуженог. — У Инквизиторском Кривичном Поступку међутим није могло бити ни речи о формалној подели терета доказивања, јер је ту судија био једини процесни субјект, чија је дужност била да за све време извиђаја истражује све чињенице које би могле бити од важности за доношење пресуде. Он је био дужан подједнаком брижљивошћу да води рачуна како о ономе, што доказује кривицу оптуженог, тако и о ономе што утврђује његову невиност; у оба правца је он имао да прикупља важне чињенице и да их доказује.²⁾

Тако исто ни данашњи законици, а нарочито новији, који су организовани на оптужном начелу, не знају за поделу терета доказивања у ономе смислу, у коме је она изведена у Грађанском Поступку. Сама природа Кривичног Права доноси

собом, да државни органи, који су и позвани за извиђање и суђење, имају да раде на расветљењу кривичне ствари без обзира на то, да ли су извесне чињенице такве, да оптуженог терете или га бране. *Формални терет доказивања*, по коме судија сме узети у обзир само оне чињенице, које су странке истакле и доказивале, искључен је из Кривичног Поступка, јер се не може да сложи с врховним начелом истраживања материјалне истине. Пресуда никако не сме зависити од тога, да ли ће странке извесне чињенице изнети и доказивати, већ суд има и права и дужност да по службеној дужности учини све, како би пресуда почивала на материјалној истини. Остатне ли поред свега тога каква околност или чињеница сумњива, то се узима као да је противно доказано и она се никако приликом доношења пресуде не може узети као основица. Тако н. пр. ако остане сумњиво, да ли је крађа извршена обијањем, то се оптужени може осудити само због просте а не због опасне крађе, јер се узима да никако и не постоји околност за наступање строжије казне. *In dubio pro reo*.

Формална подела терета доказивања не може се извести ни због неједнакости странака у Кривичном Поступку. Та неједнакост постоји на штету оптуженог, јер према њему увек стоји као тужилац лице, које је вешто праву — државни тужилац, и ту неједнакост мора суд да изглади тиме, што ће и без захтева оптуженог тражити и доказивати чињенице, које олакшавају његов положај.

У Кривичном Поступку, у коме влада начело официјалности, суд мора бити главни субјект за прикупљање доказа. Дужност је његова, да без обзира на жеље странака истражује истину; у том циљу може он тражити нове доказе а може и одбацити оне, које су странке поднеле само ако налази да ни у колико не утичу на решење кривичне ствари. Али из свега овога не може се извести, да је суд једини субјект за прикупљање доказа и да је улога странака по све пасивна. То не стоји већ по томе, што суд и при највећој брижљивости може погрешити, што може извесно важно доказно средство оставити неупотребљено, и најзад што су поред јавног интереса у питању и интереси странака. Стога се најбоље одговара начелу материјалне истине, што се, поред суда, прикупљање доказа за поједине важне чињенице допушта и странкама.

Материјални терет доказивања постиже онога, чији су интереси у конкретном кривичноправном спору скопчани за утврђење какве одређене чињенице.³⁾ Стога је дужност *тужиоца*, да прибави и пружи доказ, којим се утврђује како биће кривичног дела, тако и кривична одговорност оптуженог. Међутим, терет доказивања постиже *оптуженог*, кад он тврди да постоје околности, које ниште кажњивост или које спречавају кривичну истрагу као н. пр. у случају застарелости, кајања код покушаја, издржања казне у туђини и т. д. — Материјални терет доказивања постоји и за процесно важне чињенице, али се не може поставити опште правило, по коме би се унапред знало на кога пада терет доказивања. Дужност је оптуженог н. пр. да доказује месну ненадлежност, ако је истакне као протест за започето извиђање и т. д. Међутим, материјални терет доказивања пада на тужиоца н. пр. за то, да је тужба уредно и благовремено поднета.

Поред тога што материјални терет доказивања у првом реду пада на странке, ипак последњу и одлучну реч има суд као главни субјект за прикупљање доказа. Суд овде у главном ради *допуњујући*. У колико су странке, прикупљајући доказе, изоставиле извесне чињенице, које се неизбежно морају прибавити и утврдити зарад проналажења материјалне истине,

¹⁾ *Mittermaier*, Lehre vom Beweise 141 и даље; *Zachariae*, Handbuch II 419 и даље; *v. Holtendorff*, Handbuch I 216 и даље; *Kitza*, Die Beweislehre 31 и даље; *Glaser*, Handbuch I 364, 365; *Glaser*, Beiträge zur Lehre vom Beweis 85 и даље; *v. Kries*, Lehrbuch 341, 342; *Ullmann*, Lehrbuch 332 и даље; *Birkmeyer*, Deutsches Strafprozessrecht 401, 402; *Ogorelica*, Kazneno processualno pravo 331—334.

²⁾ *Mittermaier*, Lehre vom Beweise 141 и 142; *Zachariae*, Handbuch II 419; *v. Holtendorff*, Handbuch I 216.

³⁾ *Glaser*, Beiträge zur Lehre vom Beweis 88; *Ullmann*, Lehrbuch 332.

у толико има суд само да допуни појављену празнину. Према томе, ако су странке, заступајући своје интересе, тако брижљиво прикупили доказна средства, да није ниједно изостављено, то суд у прикупљању доказа неће имати ништа да ради, јер су то странке саме свршиле. Али ако која од странака не буде никако поднела доказе, којима би утврдила истинитост својих навода, то суд у том случају има сам да их тражи и на тај начин да дође до материјалне истине.

(наставиће се)

Д-р Бож. В. Марковић.

О П Ш Т И Н А

(НАСТАВАК)

Против решења о отпугу има право жалбе непосредно Министру Унутр. Дела, и његово је решење извршено.

Најмања плата општ. писара у оним општинама које броје 1000 пунолетних личности, може бити 2000 динара, а у оним, које броје 500 пунолет. личности, 1000 динара.

Већа плата може ићи у првим до три, а у другим општинама до 2000 динара.

Првенствено право на положај општинског писара има онај, који је боље положио испит а дотле је био државни чиновник.

Ако би суд од разних компетената изабрао онога са слабијим квалификацијама, надзорна полицијска власт задржава такву одлуку од извршења.

Избор се редовно чини конкурсом.

Затечени писари полажу испит у року од 6 месеци.

Сви они затечени писари који положи испит, сматрају се и даље за писаре дотичних општина, само што и они закључују уговор и за њих важе предвиђени рокови.

5. Одбор бирати по принципу пропорционалног представништва како по варошима тако и по селима, како би се избегло једнострано партијско увлачење одбора, који се после експлоатише за разне партијске циљеве или друге недопуштене ствари.

Сам одбор, у погледу чисто самоуправних ствари да остане у пуној мери независан и самосталан, у колико му извесне ствари не би биле отргнуте из руку самим законом, као што је минимум плата председника и писара, и број ових последњих у општини.

Одборницима одредити законом дијурну од седнице, а за недолазак у ове законом такође регулисати осетну казну, јер се у опште, у данима борбе за насупни хлеб, не може ни од кога тражити да своје послове напушта без накнаде.

Колико ова јавна служба није више ствар части ни за кога, јасно нам казују прилике у Београду.

Наравно, да би одлуке одборске и даље биле предмет оцене надзорних власти, у колико би оне могле бити противне законима или од штете по интересе и стечена права појединаца.

6. Надзор државни, рекли смо напред, мора бити јак и осетан према општинском суду, а у границама истинских потреба и према одбору.

Нарочито за послове, које општине врше за рачун државни, мора надзорна власт имати пун надзор.

Не сме се више полазити са оне нетачне да не речемо лажне поставке, да је надзор власти, којим би се зајемчила савесност и тачност у пословима и огарантовала права појединаца, непосредан атак на самоуправу.

Не, тим се путем не сме више ићи, јер је и самоуправа добра само дотле, докле је она корисна за живот наше земље и народа, а кад она преставе то бити, па постане чак и камен спотицања правилном животу државном, онда је она тога тренутка непотребна, а ја је такву не бих трпео ни једнога тренутка.

Рекли смо напред, да послови у општини пате од тога, што се многе власти јављају као надзорне власти.

Поводом тога ја бих општину учинио зависном само од надлежне полицијске власти, а искључио право непосредних наредаба сваке друге власти.

Све што која власт има нека тражи од надлежне полицијске власти, а ова опет од општине, па нека полиција одговара својим старијем, а општина само полицији, јер је једино ова у положају да процени и могућност извршења захтеваног посла и величину одговорности општине.

На тај начин отпала би она силна потрзања председника и писара од разних власти, а нестало би онда и суревљивости власти и међусобних сукоба.

7. Да би се осетно смањила преоптерећеност општинских судова, требало би разрез и наплату пореза одмах одузети од општина.

Тај посао је, у осталом, неправедно и наметнут њима.

Наплату пореза имала би да врше сама Пореска Одељења, као што је то биле у години 1896. у неким окрузима и срезовима, и као што се и данас врши у варошким општинама.

На тај начин била би сама наплата обезбеђенија и приходи државни сигурније утицали у државну касу, а нестало би и знатних проневера, које су до сада ишле и на штету државне касе, и на штету оних, који су тај посао вршили и упадали у грешке.

Прибирање овога најважнијег државног прихода и припада искључиво држави а не општинама.

Прилике, под којима је оно у опште наметнуто општинама биле су друкчије, а оне више не смеју бити разлог, да наплата и даље остане у рукама општина.

Суделовање општинских органа могло би и морало би бити само у толико, што би они давали потребна обавештења о појединцима, и што би оном приликом, кад државни органи дођу у општину ради наплате пореза, били помоћници ових око прибављања људи, вршења пописа стоке и остале имовине и т. д.

На овај начин смањено би се посао по општинама за једну добру трећину, те би се оне могле више и боље посветити ономе, што је управо за сада задатак њихов, докле се не створе прилике у држави такве, да држава има своје представнике и у најудаљенијем куту земље, а да општине остану чисто самоуправне установе.

8. Безбедност лична и имовна није ничим огарантована.

Тога нема нарочито по сеоским општинама.

Јер, док по варошким и постоји неки број нарочитих служитеља, намењених да чувају безбедност личну и имовну дотле тога по сеоским општинама нема чак ни по теџтеру.

Тамо је по селима остављен свако себи и својој готовости и одважности да брани живот и имање. Општине не пружају ништа, ама ништа, што би бар ноћу представљало неку одбрану људи и имања.

За ширу безбедност — на путу, у пољу, шуми и т. д. нема ни говора.

(наставиће се)

Димитрије С. Калајић.

СУДСКЕ ИСТРАГЕ И ПОЛИЦИЈА

као нарочита наука

(НАСТАВАК)

Д-р Жел (Копенхаген) изучавао је тетовиране знаке код злочинаца у затворима и нашао, да се на њима поглавито налазе ови тетовирани знаци: или име и презиме, или само почетна писмена од имена и презимена, или место и време рођења, или символ професије, или име жене, деце и датум венчања, или, најзад, име љубавнице.

Јасно је, према овоме, да нам тетовирани знаци могу пружити врло корисна обавештења, и да с тога на њих треба обратити нарочиту пажњу. Лакасањ их назива „живим белегама“.

Да би од тетовираних знакова било што веће користи, треба их репродуковати, нарочито ако су већег обима и компликованијих цртежа. Начин којим се ово постизава веома је прост и лак. Треба прозрочно платно или хартију ставити преко тетовираног знака, и по хартији или платну извлачити обичним плајвазом нацрт знака који се репродукује. Да би се избегло отирање плајваза, по овим извученим линијама, по свршеном послу, треба повући линије црвеним или црним мастилом. Тетовиране знаке, који се налазе на непознатим лешевима, треба увек репродуковати.

Многобројне су криминалне афере у којима су тетовирани знаци играли важне улоге, али је у овом погледу најчувенија афера Тихборнова.

Прави Тихборно изгубио се на мору 1854. год. оставив за собом знатну имовину. После пуних 17 год. једно лице издавајући се за Тихборна, тражило је да му се уступи имање несталог. Многобројни докази били су прикупљени и за и против, и грађанска парница продужавала се пуне две године. Вероватно је, да би повојављени сопственик дошао до огромног имања да није било једног пријатеља несталог Тихборна, који је изјавио пред судом, да су се он и нестали му пријатељ узајамно и на исти начин тетовирали пре 21 год. Показујући на својој мишици ове знаке, сведок је у исто доба позвао и новог Тихборна да то учини. Пошто је истинитост овога исказа утврђена и другим сведоцима, то је појављени „Тихборно“ — пошто се на његовим мишицама нису налазили никакви тетовирани знаци — осуђен као варалица.

* * *

Може се слободно рећи, да сваки део тела пружа корисне податке о идентитету личности, само што већина ових истраживања спадају у делокруг судског лекара. Испитујући непознати леш, или лице које прикрива свој идентитет, судски лекар у стању је да одреди извесне патолошке особености, професију, навике, а у случајевима остатака леша, пол и доба старости испитиваног објекта. Неопходно је потребно, међутим, да и органи сигурности буду упознати бар са најваж-

нијим и најобичнијим истраживањима ове врсте.

Преглед зуба пружа судском лекару драгоцене податке о доба старости прегледаног лица или леша, али се и органи сигурности могу њиме — овим прегледом — много користити. Код личности које пуше зуби су, по правилу, црно обојени. Стално присуство чибука на једном истом месту оставља мале округле рупе, које при затвореним устима имају облик прстена. Корисна обавештења могу се добити и помоћу вештачких и пломбираних зуба, пошто зубни лекари увек могу познати своју израду.

Од осталих обавештења, које нам пружа преглед леша или тела, помињемо пробушеност уха код људи које је, по правду, одлика нижих друштвених класа, и обрезаност, која нам доказује религију.

Најзад, понекад је врло корисно утврдити и етички тип леша, или живот лица чији је идентитет непознат. Ово треба учинити у свима случајевима, у којима је овај тип различан од општег типа околних становника.

Прелазећи преко излагања пишевог о научном опису (живе слике), да не би понављали оно што смо већ изнели у нашој књизи *Бертилопаж*, поменућемо само да он овом опису додељује велику улогу у будућности, а нарочито у области историје, уметности, археологије и антропологије. По његовом тврђењу *живе слике* биће од неоцењене користи за *утврђивање идентитета старих биста*, затим за *одређивање карактерних црта физиономије појединих фамилија — фамилијарних црта* — даље за решење проблема о патернитету и т. д.

У прилог последњег тврђења, Ничефоро наводи један случај у коме су *живе слике* први пут примењене приликом вештачења. То је било 1903 год. Грађица Квилеска (из Варшаве) била је оптужена због подметања детета у циљу наслеђа мајората. Презумптивни наследници тврдили су, да је грађица симулирала трудноћу, и да је дете, за које тврди да га је родила, купила од извесне Цецилије Мејер. Пошто су сведоци биле веома заплетене, одређена је комисија, састављена из два лекара и једног сликара портретисте да испита црте новорођеног детета, и да их упореди са цртама чланова фамилије Квилески и Мејер. Комисија је ова открила велику сличност између уха, носа, обрва и очију новорођеног графа и његове матере. Мали је, у овом погледу, био права слика своје мајке. Ослањајући се на мишљење комисије, поротници су ослободили грађицу.

е) **Метода за вођење судско-полицијских истрага.**

У садашњем излагању пропраћена је истрага у свима фазама, почев од доласка на место извршеног злочина па до утврђивања злочинчевог идентитета. Остаје нам још да опишемо, у колико је то могуће учинити, логичан поступак истражника приликом прикупљања, испитивања, класифицирања и оценивања вредности факата, помоћу којих је могуће присту-

пити са успехом дефинитивном решењу главног проблема — *изналажењу кривца*.

По нашем тврдом уверењу неопходно је потребно, да истражни органи буду упознати са принципима логике, формулисаним философским студијама Стурта Мила, Вена и Вунта. Наука о формама, у које треба обухвати мисао да би била у складу са истраживањем истине, одговара тачку по тачку свима sukcesивним моментима једне судско — полицијске истраге. Зашто се, према овоме, и код ових истрага не би могли применити исти логични поступци којима се, у циљу научних открића, служе биолози, хемичари и статистичари?

Једна судско — полицијска истрага може се, са гледишта теорије, поделити у три главне фазе: у првој се *прикупљају подаци* за решење проблема; у другој се ови подаци *исаитују*, а у трећој истражник, на основу прикупљених и испитаних података, *оштужује окривљеног*.

Подаци у првој фази истраге прибирају се са више разних страна: а) *прегледом места* извршеног злочина, леша и предмета, који су имали ма каквог удела у злочину, б) *исаитивањем факата*, који су претходили догађају, жртве (ако је у животу) и сведока, и в) *реконструкцијом криминалне сцене*. Ова последња радња увећава број прикупљених података.

Овом приликом, т. ј. у првој фази истраге, треба утврдити и мотив са кога је дело извршено. Важност ове констатације много је већа пошто се обично мисли. Нису ретки случаји, у којима је погрешно констатовање узрока злочина, скренуло истрагу с правог пута, као год што има ваздан примера, у којима су тачно утврђени мотиви допринели брзом открићу кривца.

Како за ова истраживања тако и за целу истрагу преко је потребно, да истражник располаже довољним психолошким знањем. Једна од најчешћих грешака, које истражници чине у почетку истраге, састоји се у поређењу својих личности и свога начина осећања и мишљења са злочинчевим персоналитетом. Чинећи ово они заборављају огромну разлику између психологије злочинаца и психологије нормалних људи, коју је разлику тако јасно истагла криминална психологија. Са овог разлога истражни органи морају бити добро упознати са криминалном психологијом, која испитује и објашњава навике, осећаје, начин рада и мишљење различитих категорија злочинаца. Они, тако исто, морају познавати и своју сопствену психологију, свој персоналитет, да би избегли заблуде, и да би се сачували од погрешног резновања.

* * *

Друга фаза истраге састоји се у класифицирању прикупљених података, и извођењу закључака, на основу прикупљеног материјала, помоћу анализе, синтезе индукције и дедукције.

Помоћу аналитичке методе приступа се решењу проблема и рашчлањавању његових саставних делова; један по један елемент изучавају се, и овом приликом одређује се њихова права вредност.

За одређивање односа који постоје између факата, испитиваних аналитичким путем, треба прибегнути синтетичкој методи. За потпуно конституисање криминалног факта треба, дакле, употребити и анализу и синтезу, и индукцију и дедукцију.

Али је и поред ових радова иследник врло често принуђен да прибегава општим хипотезама, које обухватају све факте у скупу. Све гране науке, па чак и природне, служе се хипотезама. И у минералогии, и у биологији, и у социологији факта и њихова анализа изазивају хипотезе; хипотезе изазивају истраживања, и ова, опет, испитују и оцењују хипотезе.

(свршиће се)

Д. Ђ. Алимпић.

УПУТ ЗА ПОЛИЦИЈСКЕ И ОПШТИНСКЕ ВЛАСТИ

приредио Ђур. Ј. Ђорђевић
начелник окружни.

(НАСТАВАК)

Али, ако би потреба изискивала, власти и полицијске и општинске могу у смислу ових правила издати наредбу на основу §. 326. крив. закона и тиме хлебарнице у своме делокругу саобразити са хлебарницама у Београду.

10. На стр. 179. „Упут“ штампана су правила о држању и продавању отрова и отровних ствари, штампана су тако да се не види, је ли то што је штампано верно тексту ових правила која, на основу тач. 1. и 2. чл. 33. закона о уређењу санитарске струке и о чувању народног здравља, имају силу закона. Тако на пример § 19. није ни штампан цео него у изводу и као такав гласи: „Сваки онај који има дозволу од стране власти да продаје и отрове и отровне ствари на поступи противно овим правилима, — као и сваки онај који држи и продаје оне ствари које по списку Б. не сме да држи, казниће се по чл. 24. тач. 25. закона о уређењу санитарске струке и о чувању народног здравља“.

У овоме тексту, онде где је пауза коју смо ми ставили) изостављено је: „или који држи и продаје отровне ствари а нема за то дозволу од надлежне власти“.

У смислу овога, што је г. Ђорђевић изоставио штампати из §. 19. правила, написан је и § 334. кривичног закона и, ваљда због тога, г. Ђорђевић је после § 19. рекао: што се тиче казне, која се има применити према онима који продају отрове и отровне ствари без дозволе, она се има изрећи на основу § 334. крив. закона, а не по санитарском закону. (Одлука Државног Савета од 3. јануара 1906. године Бр. 9.)

Оно што је г. Ђорђевић требао учинити, а што је пропустио учинити, то је, да објасни због чега се у овом случају треба да примењује § 334. крив. закона а не §. 19. правила, кад је § 19. доцнији по постанку и у њему је већа казна прописана него у § 334. крив. закона.

Ово је било потребно учинити у толико пре што је већ г. Калајчић у 22. и

23. броју „Полицијског Гласника“ за 1902. годину публиковао да је § 334. кривичног закона замењен § 19. правила о држању и продавању отрова и отровних ствари.

Али, кад г. Ђорђевић није то учинио да учинимо ми, колико ради оних који примењују законе, толико и ради г.г. Ђорђевића и Калајчића, јер је збиља важно знати који од ова два параграфа треба примењивати кад је реч о кривици оних који без дозволе надлежних власти држе и продају отровне ствари.

По чл. 33. тач. 1. и 2. закона о уређењу санитарске струке министар унутрашњих дела овлашћен је прописивати мере које нису законом предвиђене и одредити казну за непослушност насупрм тих мера, али није овлашћен и да мења законске прописе нити да прописује мере које су законом предвиђене. И како је случај држања и продавања отрова и отровних ствари без дозволе полицијске власти већ био предвиђен § 334. крив. закона, то га није ни требало уносити у § 19. правила о држању и продавању отрова и отровних ствари. То је и била основица за одлуку државног савета коју је г. Ђорђевић навео, а о томе постоји и распис министра унутрашњих дела штампан у санитарском зборнику књ. II. св. 3. стр. 112. који гласи: „по чл. 33. тач. 2. закона о уређењу санитарске струке и о чувању народног здравља казниће се само они иступници, за чије дело не би било примене у кривичном закону, а гди се случај може применити на коју одредбу у кривичном закону да се по овом закону суди и казна одмерава.“

У осталом да чланом 33. нису потривене одредбе о иступима овога рода види се и из тач. 1. поменутог члана, по коме је министар унутрашњих дела надлежан да пропише само оне мере за чување здравља које не падају у надлежност законодавства.

11. За расправу сукоба због надлежности између полицијских власти г. Ђорђевић вели (стр. 200.) да је надлежан министар унутрашњих дела, док то не стоји. Аналого § 41. кривичног суд. поступка и те сукобе расправља касациони суд и тако је до сад у ствари и рађено.

Овоме потврда може се наћи и у § 8. закона о устројству касационог суда.

12. На страни 207. „Упут“ г. Ђорђевић је изложио случајеве кад се ислеђење неће отпочињати и кад ће се отпочето прекинути. Ту је поменуо и тач. 6. § 29. крив. суд. поступка, по којој ислеђење неће се отпочињати а отпочето прекинуће се, „кад се докажу дела и околности које сваку казну искључују по казненом законнику“.

Да је се г. Ђорђевић ограничио само на томе не би му се могло ништа замерити, али он је на тој истој страни и на страни 239. „Упут“ навео да ће иследне власти на основу те тачке прекидати отпочето ислеђење, или, ако није почето, неће се отпочињати, ако се докаже да је извршилац у време кад је дело учинио био луд или је иначе слободна воља његова искључена била, или, ако је дело учинио

у праведној нужној одбрани (§ § 53. и 54. крив. зак.) — а то је погрешно.

Да ли је извршилац у време чињена кривичног дела био луд или је иначе слободна воља његова била искључена, или је дело учинио у праведној нужној одбрани, то су тако деликатна питања да се једино на јавном претресу пред судом и по испиту и оцени свију околности могу тачно извести и решити. Колико је то опасно оставити нашој полицијској власти да она цени, види се нарочито по томе, што би код нас такви случајеви могли доћи да их цени какав полицијски чиновник који није можда свршио ни какву средњу школу а камо ли правни факултет. Са тих разлога у овим случајевима кривац се увек спроводи првостепеном суду да он процени има ли места примени тач. 6. § 29. крив. с. пост. и судови увек ниште решења у којима би иследна власт присвајала себи то право.

13. Г. Ђорђевић погрешно учи да се они грађани, изабрани на основу § 28. крив. суд. поступка, пред којима се ислеђење каквог кривичног дела чини, зову „арисутни сведоци“ (стр. 209., 211. и др.) њих сам закон назива „иследни сведоци“ и свако прекрштавање неправилно је и штетно јер ствара забуну.

14. На страни 224. „Упут“ да би доказао ко је надлежан за издавање уверења о повредама г. Ђорђевић је, поред осталог, штампано распис министра унутрашњих дела од 22. септембра 1904. год. № 9859.

Кривични судски поступак тачно је одредио какво уверење треба да буде па да оно буде доказ, и расписи не могу изменити законска наређења. Па и овај распис не би постао да је се министар унутрашњих дела обратио надлежним властима за тумачење закона, него он је се погрешно обратио неправилно — санитарском одељењу, одељењу у коме седе баш они чија су уверења и изазвала спор о надлежности издавања уверења о повредама.

Самим тим, што уверење приватног лекара, који је преглед повреде вршио без иследне власти, овери иследна власт, оно добија законску доказну вредност, али, ако уверење не овери иследна власт, што она има увек право кад се преглед врши без ње, онда ни то уверење неће имати потпуну снагу доказа и ту снагу не може му дати распис санитарског одељења министарства унутрашњих дела.

У том смислу требао је и „Упут“ г. Ђорђевића дати обавештења, а не само да прештампава и овакве расписе.

15. На истој страни г. Ђорђевић вели „злоставе пак у ужем смислу, без сумње, имале би значај телесно мучење без повреда“. Колико ће се од оваког упута имати користи нека сами читаоци цене. Писац наводи нешто у шта ни сам није сигуран, док је дефиниција злоставе прецизно одређена одлуком касационог суда, која је штампана у збирци г. Максимовића на стр. 169. књ. II, по којој, злоставе је оно „где тело човечје нешто трпи, а не вређа се организам тела“.

16. На стр. 230. „Упута“ г. Ђорђевић је написао: „у сваком случају тровања најглавнији је задатак иследне власти, да по извршеној секцији од стране лекара, са овим спреми и у нарочитим стакленим или земљаним судовима сачува стомак и црева (по кад-што и једњак) дотичног леша“.

О томе шта треба у том случају сачувати и како послати ради испитивања, министарство унутрашњих дела прописало је нарочити упут „правилник за вршење секције и издавање уверења“ који је допуњен и објашњен расписом министра унутрашњих дела од 6. априла 99. године СБр. 3553. (санитетски зборник св. I. књ. III. стр. 37.) и по томе се упуту мора увек и безусловно поступати, и тамо није ништа остављено на избор иследној власти, те да „по кад-што“ она може по нешто изоставити. Иследници треба да имају тај упут, који је требало у „Полицијском Зборнику“ штампати, и по њему да поступају

(наставиће се)

Душ. Николић

ПОУКЕ И УПУТИ

Један случај неумесне примене чл. 158. закона о општинама.

Михаило Мијатовић, председник суда општине приворске, узет је на одговор, што у смислу прописа чл. 7. закона о осигурању стоке није у остављеном року послао списак стоке пореском одељењу.

Он се бранио тиме, што је поновну наредбу власти, која се на ову ствар односи, примио после десет дана од како је примио дужност, те се за тако кратко време није имао кад ни да упозна са тим предметом, а наредбу је, и ако после рока, ипак извршио.

Не уважавајући му ову одбрану, средња власт донела је на основу чл. 158. закона о општинама решење № 268. од 26. фебруара 1907 године, којим га је за лабаво вршење дужности казнила одузимањем плате за десет дана.

По изјављеној жалби, Државни Савет одлуком својом од 18. маја 1907 године № 3473. поништио је решење налазећи, да овде није било места примени чл. 158. закона о општинама, и да средња власт није била ни надлежна за изрицање ове казне, већ да је за то, према пропису чл. 11. закона о осигурању стоке, надлежан Министар Народне Привреде.

Општински часници не могу се казнити, по чл. 158. закона о општинама, за кривице, које су предвиђене другим специјалним законима.

Јеремија Милојевић, председник општине борашевачке, кажњен је решењем начелника среза колубарског од 31. марта 1907 године № 2806. петнаесто-дневном платом, што је послати извештај за Управу Државне Статистике о стању становника био прљав и прецртан.

Решење своје средња власт засновала је на чл. 158. закона о општинама.

По изјављеној жалби, Државни Савет поништио је ово решење, налазећи, да надзорна власт вије била надлежна за изрицање ове казне, већ стални статистички одбор према чл. 15. закона о уређењу Државне Статистике.

Одлука од 18. маја 1907. године № 3558.

М. В.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

1.

Суд општине лесковачке, актом својим Бр. 1253, пита:

1. У закону о општинама нигде није предвиђено, у ком се року имају наплатити казне од општ. часника, изречене од стране надзорне полиц. власти у смислу чл. 158. закона о општинама, нити се пак зна за које ће време оне застарити.

Питање је: да ли ће ове казне застарити ако се оне не наплате после три месеца, рачунајући од оног дана од када решење — пресуда — надзорне полиц. власти извршена постане, као што обични истуши по § 396. кр. зак. застаревају, или не? Ако у овом року не застаревају онда у ком и по ком законском пропису.

Ако казна застари, онда ко за то може бити одговоран, да ли полиц. чиновник коме је предмет на извршење предат, или председник општ. суда од кога је тражено да казну наплати, па овај то није могао учинити.

2. По тужби В. Г. орд. противу М. Д. орд. за учињену му потрицу са стоком, суд је овај пресудом својом осудио туженог М. Д. поред плаћања накнаде штете и на плаћање казне у 10 десет динара у корист општинске касе, а у смислу чл. 28. закона о чувању пољскога имања.

По жалби осуђеног суд је сва акта са пресудом послао првостепеном окр. суду, а по наређењу чл. 26. пом. закона.

Расматрајући судија нашао је: да првостепени судови нису надлежни да се упуштају у разматрање пресуда општин. суда донете по другим кривицама, сем по III части крив. закона — §§ 15. и 16. полиц. уредбе, па се с тога и није хтео да упушта у разматрање ове пресуде у колико се односи на кривичну одговорност оптуженог, и препоручио суду да исту пошаље надзорној полиц. власти као надлежној за разматрање исте, а у колико се односи на накнаду штете, одобрио ју је, јер је нашао да је у овом погледу на закону основана, јер је процена правилно по чл. 24. зак. о чувању пољ. имања извршена.

Како пак по чл. 26. пом. зак. односно изјаве жалбе као и односно начина суђења по овоме закону, важе прописи грађанског судског поступка, то суд налази да је погрешно мишљење — одлука разматрајућег судије, јер су првостепени судови надлежни за разматрање пресуда донете по овоме закону како у погледу

накнаде штете, тако и у погледу кривичне одговорности осуђеног, пошто им је то пом. законским прописом у дужност стављено, а полиц. власти пак ни једним законским наређењем није овлашћена да она то чини и пресуде општ. суда овакве природе разматра.

Моли се уредништво за обавештење, како суд у овом конкретном случају треба да поступи.

— На ова питања одговарамо:

1. Казне предвиђене члановима: 157. (т. 1. 3. и 4.), 158, 161. и 162. закона о општинама, и по величини и по самој природи својој, долазе у ред административно-дисциплинских кривица.

За које време застаревају административно-дисциплинске кривице, није речено у закону о општинама, нити пак у закону о чиновницима грађанског реда, који говори специјално о тој врсти кривица у извесним својим одредбама.

Кад, дакле, питање о застарелости ових кривица није решено самим законима, из којих ове кривице потичу, онда се оно мора расправити независно од ових закона.

Имајући пред собом кривични закон, који предвиђа застарелост чак и за тешке злочине, као и за иступе, имајући пред собом одлуку Касационог Суда од 11. јуна 1893. год. Бр. 3932, по којој он све кривице по закону о адвокатима сматра као иступне и дозвољава застарелост за три месеца; имајући даље, његову одлуку од 25. августа 1893. год. Бр. 2460, по којој он и осуде по § 143. стедишног поступка убраја у ред административних казни и дозвољава застарелост за три месеца; имајући пред собом и распис Министра финансија од 16. новембра 1897. год. ПрБр. 28004, у ком се изречно вели, да се осуде општинских часника по закону о порезу сматрају као административно-дисциплинске и да застаревају за три месеца и, на послетку, имајући пред собом и одлуку Државног Савета од 17. новембра 1906. год. Бр. 7731, ми бисмо могли пристати уз ова мишљења и дати одговор, да и кривице општинских часника по закону о општинама, застаревају за исто време од три месеца.

Али ако потражимо циљ и основу ових административно-дисциплинских кривица; ако потражимо битну разлику између њих и кривица по кривичном закону; ако уочимо штетне последице које би несумњиво дошле за ред и тачност у државној служби, ако би допустили да се чиновник или председник могу користити застарелошћу, па да се дело не узима у извиђај или пресуда не извршује, онда би имали разлога да могућност застарелости оспоримо.

Али како наше мишљење не би било пресудно за расправу конкретних случајева, то ми саветујемо, да се такво питање учини редовним путем надзорној власти у смислу § 16. т. 2. закона о устројству суда, те да се и у овом специјалном случају чује мишљење садашњег Касационог суда.

Тек после овога, наравно, могло би се одговарати на питање: ко је крив, кад се осуда на време не изврши; и

2. На питање под 2. одговорено је у 47. броју „Полицијскога Гласника“ за 1906 год. у рубрици „Поуке и обавештења“ под бр. IV. и зато се сада ништа не одговара.

II.

Суд општине Салаша Црнобарског актом својим Бр. 972, пита:

„Кад суд једном пресудом осуди на казну три и више лица, па од ових осуђених лица само једно изјави жалбу, а остали не, а пресуда се, међутим по овој једној жалби поништи, да ли је она онда поништена према свима или само према жалиоцу?“

— На ово питање одговарамо:

У оваквом случају пресуда је поништена само према ономе, који се жали, а према онима, који у законоком року нису употребили правна средства, остала је у снази.

III.

Суд општине мочиоцке, актом својим од 13. априла ове године Бр. 606, пита:

„По т. бр. 171. закона о таксама, наплаћује се на име таксе по ванпарничним делима:

а, за сваки утрошени табак хартије	0-20:
б, за сваку издату наредбу	1 —
в, за сваки кратки позив	0-20
г, за свако решење	2 —
д, за свако старатељско писмо	1 —

Моли се уредништво за обавештење, да ли се горња такса, нарочито она од 1 динара за сваку издату наредбу, може наплаћивати и од оних лица, која плаћају непосредни порез испод 5 динара, те су иначе по чл. 2. тачке 8. закона о таксама ослобођена плаћања таксе, јер су често случајеви, да власти наређују наплату ове таксе и од ових сиромаша?“

— На ово питање одговарамо:

По чл. 2. т. 8. закона о таксама, сиромаси не плаћају никакву таксу по закону о таксама.

За сиромаша, опет, сматра се сваки онај који не плаћа више од 5 динара непосредног пореза без приреза и личног пореза.

Према томе сиромаси не плаћају ни таксу, из т. 171. тарифског дела закона о таксама, само што они треба увек да поднесу уверење о сиромаштини.

У случајевима, кад власт преко општине тражи наплату ове таксе, општина је дужна да узме изјаву од дотичног лица како је сиротног стања; па да му о томе изда и уверење и пошаље власти, која наплату тражи, па ће она одустати од тражења.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Нов начин за констатовање и разликовање крвних мрља. Колико важно, толико тешко и деликатно питање из области судске медицине — констатовање и разли-

ковање крвних мрља — може се данас сматрати као дефинитивно решено, захваљујући радовима професора Флоренса (Лион). Напуштајући сасвим хемијске анализе, и служећи се Нашетовим фотографским апаратом са унутрашњим осветљењем, професор Флоренс успео је, да на нарочитој плочи добије увеличане и потпуно развојне крвне мрље, које су предмет испитивања, па чак и оне од њих, које су за голо око невидљиве. На овај начин могу се са позитивношћу разликовати разне врсте крви (чије ћелице, као што је познато, варирају и у облику и у димензији) а тако исто и трагови крвних мрља од трагова рђе на гвозђу и челику, што је врло важно с обзиром на сличност ових трагова. Опити, који су чињени са овом новом методом пред једном конференцијом у судско-медицинском институту, у Лиону, испали су на опште задовољство. Желети је, да ова новина у теорији треће што пре у област праксе, којој ће бити од неоцењене користи.

Убиства и самоубиства у Сједињеним Америчким Државама. Број убиства и самоубиства увећава се из год. у годину у Сједињеним Америчким Државама. Тако, док је у год. 1904. било: убиства 8482 а самоубиства 9270, дотле ови бројеви у год. 1905 износе: 9212 за убиства и 9982 за самоубиства. По општем броју злочина, Сједињене Америчке Државе заузимају прво место, са 115 злочинаца на милион становника. Број овај износи: у Италији 105, у Енглеској 27, у Француској 19 и у Немачкој 13.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА

Ноћу између 16. и 17. пр. м-ца непознати зликовци провалили су, у селу Рапанцу, парни

млин Недељка Голубовића и из истог покради са парне машине разне машинске делове и однели, а оне пак, које нису могли собом понети, уништили су. Како се до сада нису пронашли крадљивци, то се препоручује свима

полицијским и општинским властима да живо за њима трагају и да их у случају проналаска стражарно спроведу начелнику среза млавског с позивом на акт Бр. 10621.

П О Т Е Р Е

Станко и Ђорђе Предић, из Мокрања, среза неготинског, који су служили у Румунији у Турн-Магурели код Митика Попека, пре извесног времена, извршили су крађу накита и новца своје газди и пребегли у Србију, и 5. овог месеца долазили су у село Мокрање. Међу покраденим стварима налази се: један брош са брилијантима, један златан сат са ланцем, шест разних прстенова са дијамантима и брилијантима, две златне бурме, 4 банкноте румунске од 100 динара, 40 банкнота од 20 динара, један златник од 50 динара, један златник од 25 динара и један од 12-50 динара, и још много других разних ствари. Станко је стар 22 год., омамен, сувоњав, у лицу плав, косе смеђе, малих бркова, а Ђорђе је стар 25 год., средњег раста, у лицу плав, малих смеђих бркова, косе смеђе, више обрва на челу има белугу обраслу длакама. Скреће се пажња свима полицијским и општинским властима да их живо потраже, а и приватни се моле, да у случају ако ови крадљивци покушају продати крадени накит и разменити румунски новац, о томе известе оближњу власт или начелника среза неготинског с позивом на денешу Бр. 7604.

Владимир Мареновић, из Витковца у срезу гужанском, осуђеник београдског казненог завода, ноћу између 8. и 9. тек. м-ца побегао је из Топчидерске економије. Владимир је стар 28 година, висок, добро развијен, прие масти, смеђе косе и бркова, очију угаситих. Од особених знакова има: белугу од опекотине, неправилног облика, величине 3|1 см., за 3 см. испод превоја десног лакта; ожиљак од ране, овалног облика, величине 2 см., за 7 см. испод левога уха, и брадавицу у величини кукурузног зрна, за 10 см. испод кичменог обртња и за 2 см. у лево од кичме. На осуди се нала-

зио због крађе и бегства из војске. Нека га све полицијске и општинске власти најживље потраже и пронађенога спроведу управи београдског казненог завода с позивом на акт Бр. 3743.

Цветко Пајић, из Рибара у срезу беличком, Тодор Терзић, из Љубиша у срезу златиборском, и Милосав Већић, из Средњег Добриња у срезу пожешком, осуђеници београдског казненог завода, побегли су 6. тек. м-ца са рада у Добричеву.

Цветко је стар 43 године, висок, добро развијен, жутих очију, косе смеђе, бркова риђих, браду брија. Врх од малога прста леве руке одсечен му је. Сада се налазио по други пут на осуди за разбојништво, и врло је опасан злочинац.

Тодор је стар 34 године, висок, плавих очију, косе црне, бркова кратких и риђих. Од особених знакова има: белегу од посекоштине у облику праве линије, правца косог, величине 2 см., на трећем зглобу средњег прста десне руке; белегу од посекоштине у облику праве линије, правца хоризонталног, величине 2 см., на средини десне јагодице; брадавицу длакаву, у величини сочива, на средини десног образа. Тодор је такође био на другој осуди због покушаја хотимичнога убиства.

Милосав је стар 35 година, средњег раста, црне косе и бркова, жутих очију. Од особених знакова има белегу од посекоштине у облику праве линије, правца косог, величине 1.5 см. на првом зглобу домалог прста леве руке. На осуди је био за разбојништво са покушајем убиства.

Изnose се фотографије одбеглих осуђеника и препоручује се свима полицијским и општинским властима, да за њима најживље трагају и пронађене под јаком стражом упуते београдском казненом заводу с позивом на акт Бр. 3743.

Крађа стоке. Ноћу између 5. и 6. тек. м-ца непознати крађивци украли су Страињу Радудићу, из Р. Главе једног коња. Коњ је матор 8 година, доратаст, у десно ухо ровашен, са жигом «О». Денеша начелника среза почрског Бр. 5223.

Ноћу између 21. и 22. тек. м-ца непознати крађивци украли су једну кобилу, са ждрбетом, са паше Трифуна Стамболића. Кобила је матора 9 год., длаке куласте, цветаста и жигосана. Денеша начелника среза ражањског Бр. 6748.

ПОВИШЕНА УЦЕНА

Решењем г. Министра унутрашњих дела од 7. овог месеца ПБр. 11698, а на основу чл. 12. тач. б. зак. о јавној безбедности повишена је уцена за оглашеног хајдука **Радоја Караџића**, из Доњег Дуца у срезу драгачевском од 3000 на 5000 динара, а решењем ПБр. 11776 повишена је уцена за оглашене хајдуке: **Саву Р. Перића**, из Сиракова, и **Драгутина Јовановића**, из Курјаче (оба из среза рамског) од 2000 на 3000 динара. Ова ће се уцена одмах издати из државне касе ономе, који ове хајдуке убије, ухвати или полицијској власти помогне да ова то учини.